

„DRUGAČIJI TIP LJUDSKE IZVRSNOSTI: DEFINISATI KONTRAKULTURU“

Određujući principi kontrakulture

Ljudi su višeslojna, pervertirano nestabilna bića, a čini se da su kontrakturni tipovi najteži za definisanje. Uprkos tome, postoji nekoliko osnovnih principa, ili metavrednosti, koji odvajaju kontrakulturu od mejnstrim društva, od supkulturnih, religijskih i etničkih manjina, kao i od nekontrakturnih disidentskih grupa. Osnovne karakteristike kontrakulture su troslojne:

- Kontrakulture daju primat individualnosti nauštrb društvenih konvencija i pravnih ograničenja.
- Kontrakulture pobijaju autoritarizam i na jasne i na suptilne načine.
- Kontrakulture prihvataju individualnu i društvenu promenu.

Individualnost je centralna tačka kontrakulture. U neku ruku, ovaj pokret bismo slobodno mogli nazvati istorijom slobodnih mislilaca i slobodne misli. Dodeljivanje prvenstva individualnosti zahteva kultivaciju, ohrabrivanje i odbranu individualnog samoizražavanja, ne samo u okvirima „slobode govora“, već i u odnosu prema verovanjima, ličnom izgledu, seksualnosti i svim drugim aspektima života. Duh kontrakulture negira samo one izraze individualnosti koji jasno ugnjetavaju druge.

Naša vizija kontrakulture bazirana na individualnosti nedvosmisleno je puna opasnosti. Mnogi disidenti i aktivisti kontrakulture počeli su da povezuju reč „individualizam“ sa pohlepom, sebičnošću, manjkom saosećanja i egzistencijalnom usamljenošću koja proizilazi iz međusobnog odbijanja zajednice i pojedinca. Kontrakturna individualnost ne prihvata jednostavnu usmerenost na sopstvo. Kontrakturna individualnost je potpuna individualnost, rasprostranjena. Ona uključuje ljude i kulture koji prate sokratovsku opomenu o „poznavanju sebe“. Ova razlika mene (Kena) podseća na intervju sa avangardnim režiserom Kenetom Angerom koji sam jednom pročitao u anderground novinama. Komentarišući poznatu frazu Alistera Kroulija „Čini što ti je volja i to neka bude sav Zakon“¹, Anger kaže (parafraziram) da to ne znači da treba da radite šta god vam padne na pamet. Svrha magijskog istraživanja je pronalaženje „prave volje“ pomoću dubokog, disciplinovanog samootkrivanja. Ali pre toga tragač mora prvo da otkrije šta ta volja jeste.

¹ Navedeno prema: Alister Krouli. *Svete knjige Teleme*, preveo s engleskog Momir Mirić. Beograd: Esoteria, 2008, str. 48, elektronsko izdanje. (Prim. prev.)

Uprkos ovim odrednicama, naša interpretacija kontrakulture nedvosmisleno se čini pomalo slobodoumnom (sa malim početnim slovom). Ovde nećemo govoriti o tome da li je pravo da se privatna svojina i bogatstvo akumuliraju unedogled obavezna garancija individualne slobode ili se pak neprijateljski ophodi prema tome. Ali ćemo tvrditi da dok odbijamo puku sebičnost, istovremeno iz naše definicije isključujemo puki komunalizam. Kulture koje sprečavaju ili obeshrabruju pojedinca – bilo direktnom prinudom ili populističkim pritiskom gomile – da u potpunosti istraži ili izrazi svoje autentično sopstvo ne mogu se smatrati kontrakturnim. Učešće u suštinskim kontrakulturama stoga retko kada traži od pojedinaca da čine, govore, misle ili veruju u bilo šta jasno određeno. Sve što se zahteva jeste posvećenost procesu ogoljavanja stega autoriteta, kako onih nametnutih, tako i onih samonametnutih, a sve to da bi autentična individualnost mogla da procveta.

Još jedna primarna karakteristika kontrakultura – i to ona koja direktno nastaje iz njihove individualnosti – jeste pobijanje autoritarizma, na manje ili više očigledne načine. Neke kontrakulture mogu da pobijaju otvorenu kontrolu individua od strane državnih ili religijskih snaga. Ali sve one pobijaju onaj suptilniji autoritarizam koji ispoljavaju strogi sistemi mišljenja, široko prihvaćene konvencije, nefleksibilne estetske paradigme, kao i izrečeni i neizrečeni tabui.

Široko područje fenomena autoritarizma koje kontrakulture pobijaju nameće se od strane kontinuuma kontrakturnih pokreta Novog sveta, od američke demokratske pobune, preko transcendentalizma Nove Engleske, sve do „izgubljene generacije“ književnih eksperimenata. Prva od ove tri epizode odbacila je autoritet britanske imperije u svojim kolonijama. Transcendentalisti su oslobodili individualnu duhovnost od autoriteta organizovane religije. A romantičari „izgubljene generacije“ pobili su tiraniju sintakse nad misli, oborivši književne konvencije u potrazi za prirodnim jezikom uma.

Antiautoritarni humanizam kontrakulture ponekad se potvrđuje otvorenom pobunom i revolucijom. Ali, za razliku od mnogih revolucionara, revolucionarni poklonici kontrakulture ne žele da ustanove alternativni autoritarni režim umesto starog, već da ojačaju sve veću slobodu i demokratsko osnaživanje za najveći mogući broj ljudi.

Neke kontrakturne grupe i pojedinci sami sebe identifikuju kao anarhiste. Danas se anarhija obično povezuje sa nasilnim, haotičnim situacijama, periodima kada se – u nedostatku autoriteta – ljudi posvećuju destruktivnim, „nezakonitim“ aktivnostima zbog kojih je većini ljudi teško, ili nemoguće, da obezbedi stvari neophodne za život. Kada kažemo da je, na primer, „Irak u stanju anarhije“, znamo da to nije dobra stvar. Uvreženo je mišljenje da je anarhista osoba koja zagovara „ukidanje vlasti“. Ovo je obično tačno, ali je tačnije reći „ukidanje vlastodržaca“, pošto možda postoje dogovorena pravila (donesena, ako je to moguće, konsenzusom) i načini da se ta pravila primene u slučajevima kada je to neophodno.

Anarhisti veruju da ljudi mogu najkvalitetnije da žive i organizuju svoje živote bez hijerarhije ili prisile. Postoje na desetine različitih teorija kako ovaj ideal može da se realizuje i koju formu treba da ima. Anarhizam je savršen primer neautoritarne političke filozofije. Nameće se pitanje da li je on praktičan, posebno unutar veće populacije. Mnogi antiautoritarci veruju da bi se idealistički pokušaji primene čistog anarhizma u većem obimu pokazali kao katastrofalni i doveli do masovne potrebe za obnovljenom, snažnom, autoritarnom vlasti. Mnogi bi pokušali da dramatično ograniče hijerarhiju i prisilu proširenim demokratskim i civilnim sredstvima.

Još jedna primarna karakteristika svih kontrakturnih epizoda je entuzijizam za ličnu i društvenu promenu. Ovo prihvatanje se može formulirati posve apstraktno, kao u ideji taoističkog filozofa Lao Cea da je promena jedina konstanta, ili u sličnom stavu starogrčkog filozofa Heraklita da se „sve menja; ništa ne ostaje“. U taoističkoj kontrakturni, ova mudrost se povezivala sa anarhističkom, ali ipak pasivnom politikom. Drugi poklonici kontrakture izabrali su da otelotvore ovaj princip promene u konkretnim, masovnim društvenim akcijama.

Na nivou pojedinca, poklonici kontrakture pokazuju promenljivost: fluidan, kameleonski proces neprestane transformacije ličnog identiteta, interesa i težnji. Poklonici kontrakture strastveno demonstriraju ono što je Niče nazvao „prevrednovanjem“ – filozofija i način života koji uključuje neprestano eksperimentisanje promenama sistema vrednosti, percepcije i verovanja kao kraj sam za sebe.

Ovde se sreću aktivističke kontrakture kao što je su radikalizam šezdesetih i pasivne kontrakture poput Taoizma. Kao što su mnoge poznate kontrakture šezdesetih prošle zapanjujuću seriju permutacija u stilu, estetici, politici i filozofiji u periodu od samo nekoliko godina, tako su i najcenjeniji primeri Taoizma i Zenitizma tradicionalno bili nedokučivi drugima usled svog nepredvidivog i kontradiktornog ponašanja koje se menjalo iz trenutka u trenutak, dana u dan, i godine u godinu.

Prihvatanje neprestane promene od strane kontrakture se ponekad meša sa popularnošću ili prihvatanjem *bilo kakve* promene. Posebno danas, koja god aktivnost da je *au courant* u medijima i kulturi mladih (koja se proteže skoro do trećeg doba), može se opisati kao „popularna“ – pristupanje marincima, ulične trke automobila, prikazivanje intimnih trenutaka u televizijskim takmičenjima ili praćenje rok grupe *Phish* na turneji. Rizikujući da postanu očigledne, neke promene, kao što je put iz demokratije u diktaturu ili iz slobodne u ratničku kulturu, u svojoj prirodi očigledno nisu kontrakturne.

Jasno, svi primarni principi kontrakture izražavaju se unutar parametara koje su oblikovali istorijski događaji. Određene istorijske kontrakture predstavljaju temeljne direktive kontrakture putem aspiracije i vođenja, ali animiranje ovih principa u svetu je ograničeno ljudskom nesavršenošću. Zaista, same ljudske kontradikcije i nesavršenosti koje se nalaze unutar ovih istorijskih epizoda daju ovom narativu priliku za kritiku bez trunke poštovanja, nadajući se da će mu to dodeliti više autentičnog karaktera kontrakture nego što bi prosto navijanje – ili pak puko nabranje činjenica – moglo pružiti.

Skoro univerzalne odlike kontrakture

Druge karakteristike koje većina kontrakture navedenih u ovoj knjizi iskazuje javljaju se iz fundamentalnih određujućih principa o kojima je upravo bilo reči. Ove skoro univerzalne odlike kontrakture su:

- Napredak i radikalne inovacije u umetnosti, nauci, duhovnosti, filozofiji i životu.
- Raznovrsnost.
- Autentična, otvorena komunikacija i smisleni međuljudski kontakt. Takođe, veliku dužnost i demokratsko deljenje alata.
- Progon savremenih supkultura od strane mejnstrim kulture.
- Izgnanstvo ili odbacivanje.

Kontrakulture su transgresivni, avangardni pokreti. Kontrakulturno prihvatanje promene ili eksperimentacije neizbežno dovodi do pomeranja van prihvaćenih pogleda i estetika. Najistaknutiji primeri kontrakulturnih otkrića i izuma koji proizilaze iz tog impulsa formiraju – kada se posmatraju kao celina – jednu od glavnih narativnih linija ove knjige. Mi posmatramo granične transgresije koje menjaju tok istorije.

Inovacije mogu biti političkog, duhovnog, filozofskog ili umetničkog karaktera, pa ih je čak možda i nemoguće odrediti. Primeri se protežu od oblikovanja sokratskog metoda na temeljima zapadne misli do estetskih uspeha koji potiču iz sufizma (stihovi koje je, na primer, pisao Dželaludin Rumi, trenutno najprodavaniji pesnik na svetu), i do demokratskih ideala o kojima se danas govori svuda u svetu.

Ako prividna kontrakultura liči na konformističku monokulturu, u pitanju je ili prava kontrakultura koja se bori sa masovnom popularizacijom, ili pak supkultura. Kontrakulture pokazuju izvanrednu raznolikost. Nasuprot tome, supkulture obično definiše alternativni ili manjinski konformizam.

Sa druge strane, svako okupljanje u samoodređujuću kulturnu grupu će biti motivisano *nekom* zajedničkom crtom, makar u pitanju bio skup ljudi koji – kao Graučo Marks – ne žele da postanu deo nijedne grupe koja bi ih prihvatila za članove. Takođe, u adolescenciji i ranoj mladosti je posebno izražena potraga za identitetom. Iskreni nekonformisti mogu još uvek da osećaju potrebu za isticanjem stilova i oznaka neke vrste savremene alternative. Suprotno njima su poklonici kontrakulture koji se jasno identifikuju potpunim odbijanjem da uopšte prihvate to da jesu poklonici kontrakulture. Zašto bi izabrali da se tako uklope? Oni su *tako* kontrakulturni! Bilo kako bilo, razlika između supkulture i kontrakulture može biti mala i podložna debati.

Otvorena komunikacija – slobodna razmena umetnosti i misli između srodnih umova – često je važan element u širenju kontrakulturnih zajednica. Intelektualna komunikacija je ključ formiranja kontrakultura. Kada se jedan poklonik kontrakulture odvaži da otkrije svoje heretičke stavove srodnoj duši, stvara se veza koja bi mogla da bude začetak kontrakulturne zajednice.

Način na koji poklonici kontrakulture vrednuju međuljudsku komunikaciju ogleda se u izjavi koju je dao sufitski Kalif Ali Ben Ali: „Suptilna komunikacija – Ah! To je pravi rajski vrt!“ Takođe, i Ralf Valdo Emerson je rekao da bi prošao stotinu milja kroz snežnu mećavu zarad dobrog razgovora.

Intimna emotivna komunikacija – praksa istinskog ogoljavanje duše – važna je koliko i intelektualna komunikacija u većini ovih zajednica. Prisetite se da je nežna hrabrost ogoljavanja najdubljih sopstvenih tajni bila u srži bitničkog pokreta, i to ne samo u javnim, objavljenim ispovestima Ginzberga, Keruaka, Dijane di Prima, i drugih. Pre no što su njihova dela dostigla visok tiraž, bitnici su proveli stotine noći razgovarajući jedni sa drugima sve do zore.

Bitnički pokret je, naravno, nastao iz sopstvene hipsterske intime i stigao do bleštavih svetala pozornice. Većina kontrakulturnih erupcija bile su, zaista, potpomognute kreativnom upotrebom svih mogućih dostupnih medijskih ili javnih foruma. Sokrat je skupljao svoje učenike držeći duge govore na trgovima i pijacama Atine. Trubaduri su širili nov koncept ljubavi u Evropi putujući i pevajući pesme. Američka revolucija ne bi bila moguća bez neumor-

nog širenja pamfleta. Pikaso je zauvek promenio globalnu vizuelnu percepciju putem medijuma platna. A i šezdesete bi bile u rangu petarde umesto hidrogenske borbe da nije bilo uzvišene sonične subverzije urezane u brazde vinil ploča namenjenih za masovno tržište.

Većina poklonika kontrakulture veruje u nekvalifikovanu slobodu da izrazi svoje mišljenje i imaginaciju. Stoga ne iznenađuje što su kontrakulture često podložne nekoj vrsti progona. Kada se kontrakultura rodi, društvo nađe strance u njenom središtu. Razbijanje tabua, prkošenje normama, pobijanje neprikosnovenih ideja: duh antiautoriteta, koji je imanentno kontrakulturalan, potencijalno pretil svakom uređenom poretku. A nakon toga često sledi zabrana.

Vidovi progona kreću se od zvaničnih kampanja masovnog zataškavanja od strane državnih autoriteta do društvenog izopštavanja i odbijanja kontrakulturalne individue od strane okoline i porodice. To koliko je određena kontrakultura (bila) podložna progonu znatno zavisi od toga koliko se taj pokret uključuje u javni društveni aktivizam, te koliko širi svoje poruke.

Kada progon ne uspe da suzbije aktivnu kontrakulturu, nju dominantna kultura prihvati, postepeno oslabi, izobliča, a ponekad čak i izokrene njene odlike, oduzimajući im njihovu subverzivnu moć. Sile establišmenta integrišu kontrakulturalnu frazeologiju u sopstvenu propagandu, dok ekonomske sile umanjuju umetnost i estetiku kontrakulture do nivoa robe široke potrošnje. Teodor Rosak u delu *Kontrakultura: razmatranja o tehnokratskom društvu i njegovoj mladenačkoj opoziciji* kaže da je „upravo kontrakulturalno eksperimentisanje mladih često dovodi do toga da kontrakulturu preplave paraziti i na taj način oslabe snagu pobune“.² Levičarski filozof Herbert Markuze je ovaj proces nazvao „ko-optacija“.

Sa druge strane, čak su i najkomercijalniji aspekti kontrakulturalnih odlika bili suštinski subverzivni prema totalitarnim staljinističkim državama koje su se raspale krajem osamdesetih. A čak i u relativno otvorenim korporativnim demokratijama, ko-optacija još može da dovede do suprotnog efekta. Da li je komercijalizacija antiautoritarnog nepoštovanja putem muzike, komedije, dečije animacije i drugih medija pojačala lošu konotaciju još široj i čvršćoj kontrakulturali među današnjom omladinom, što se manifestuje skepticizmom generacije X, rejvovanjem i antiglobalističkim pokretima? I može li duh kontrakulture da preživi ratnu groznicu u državi koju napada nevidljivi neprijatelj? Ta pitanja ostaju bez odgovora.

Kontrakultura često odgovara na ove teškoće odustajanjem. Čak i kada nisu prognane, kontrakulture često traže veću slobodu da istražuju i žive u skladu sa sopstvenim vrednostima, odvajajući se od mejnstrima. Ova secesija može da podrazumeva i geografsku izolaciju, ili pak može da nastane nekim suptilnijim metodama.

Kao i američki transcendentalisti pre njih, mnogi pripadnici mladalačke kontrakulture šezdesetih opredelili su se za geografski pristup podižući eksperimentalne komune u izdvojenim ruralnim predelima. Američki pisci i umetnici „izgubljene generacije“ izabrali su potpuni progon, bežeći u istančanije predele Pariza i drugih evropskih mesta.

Drugi poklonici kontrakulture pobjegli su iz mejnstrima, ali su i dalje nastavili da žive u njegovom središtu. Bitnici su se odvojili od hiperkonformističkog društva Amerike pedese-

² Adaptirano prema: Theodore Roszak. *Kontrakultura: razmatranja o tehnokratskom društvu i njegovoj mladenačkoj opoziciji*, preveo s engleskog Slobodan Drakulić. Zagreb: Naprijed, 1978, str. 59. (Prim. prev.)

tih godina svojim osobenim dijalektom, neobičnim oblačenjem i odbijanjem učestvovanja u korporativnoj trci čak i po cenu siromaštva. (Neko može da se ruga činjenici da su značajne figure bit kulture s vremenom postale finansijski stabilne usled svog spisateljskog rada i umeća. Međutim, Alen Ginsberg je jedini bio u opasnosti da ostvari iole visoka primanja, a i on je ionako podelio najveći deo svog novca.) Ali većina bitnika ostala je u gradovima umesto da se uputi u planine. Slično njima, pankerski skvotovi, urbane „hipi“ komune i ilegalna preuzimanja skladišta od strane rejvera obrazovali su „privremeno autonomne zone“ – mesta i momente samoodabrane slobode od pravila zakona – u srcu mejnstrim moći.

Velikodušnost je još jedna bitna i skoro univerzalna odlika kontrakulture. Avram je otvorio svoje šatore da bi nahranio gladne. Zenistička bodhisatva živi da bi služila i ne podleže samo-ispravnosti milosrđa. Gertruda Stajn i Ezra Paund su obrazovali podršku pariskim umetnicima sa početka XX veka koji su pomerali granice. Kontrakulture vrednuju humanost više od imovine, i mnogi poklonici kontrakulture najviše na svetu vole da poklanjaju. Druge kontrakulture izražavaju svoju velikodušnost prometejskim impulsom ka demokratskom širenju tehnoloških inovacija i otkrića, ideja, vizija i umetničkih dela. Čuveni hakerski slogan „informacija želi da bude slobodna“ u velikoj meri je suštinski kontrakulturni koncept.

Lične karakteristike poklonika kontrakulture

I onda vidiš tog jednookog kepeca kako uzvikuje reč „sada“.

Bob Dilan

Poklonici kontrakulture su obično šaljivdžije, boemi i slobodumnici. Ove odlike podrivaju ozbiljne analize, ali ne bi trebalo da umanjujemo važnost tih stilskih pod-tokova. Neozbiljno ponašanje i laka senzualnost koje su se prepoznavale u kontrakulturama u prošlosti zapravo su, u neku ruku, posebne odlike zbog kojih su mnoge kontrakulture atraktivne.

Naše priče pune su spadala, šaljivdžija, obešenjaka i svih onih što sa prezirom izvrgavaju ruglu sve što je pompezno. Razigranost kontrakulture predstavlja neautoritarno odbijanje da se ozbiljno shvati sopstvo, bilo koja ideologija ili bilo koji kodeks poštenja.

Filozofski usmerene šale mogle su se pronaći i među sokratovcima, a u pitanju su bile podvale koje je Diogen sprovodio na Platonovoj Akademiji. Humor je bio sredstvo prenošenja velikih mudrosti u taoističkim, sufističkim i zenističkim učenjima. Iskustva svih tih tradicija se na sličan način zasnivaju na egzistencijalničkim poentama koje pomeraju granice uma i iskreću slušaočevu percepciju.

Pretvaranje bostonske luke u ogromnu šolju čaja radi podsmeha Britancima je istovremeno bio čin radikalne građanske neposlušnosti i uvrnuta ironija američkih revolucionarnih poklonika kontrakulture XVIII veka. Tokom šezdesetih, humor je bio u središtu radikalnog aktivizma Jipija Abija Hofmana³. Jipiji su dovodili vlast do ludila, pokušavajući da „levitiraju Pentagon“, dovodeći svinju na ulice Čikaga da bi je predstavili kao svog kandidata na predsedničkim izborima 1968, bacajući dolare sa vrha Njujorške berze i izvodeći toliko

³ U pitanju su pripadnici Međunarodne partije mladih – Youth International Party – koji su se žargon-ski nazivali „Jipijima“ – „Yippies“ – i koji su bili najaktivniji krajem šezdesetih godina. (*Prim. prev.*)

drugih političkih poteza apsurdna da se svi oni ne mogu ni nabrojati. Meri Prenksters⁴, bend koji je predvodio Ken Kesji, odveli su mnoge mlade Amerikance u hrapavu i uzvišeno blesavu zemlju čuda LSD-a. A tokom kasnih šezdesetih, Bitlsi, tada najpopularniji muzičari na svetu, izdali su mnoštvo blesavih pesama prošaranih psihodeličnim šalama i dvostrukim značenjima. Danas, razigrani rejveri oblače se kao deca koja odlaze na rođendane u neku naučnofantastičnu budućnost, nose na sebi svetleće lampe i modne dodatke u duginim bojama, te sisaju cucle koje svetle u mraku i vise na njihovim vratovima.

Progoni nisu uspeali da suzbiju zabavu poklonika kontrakture šezdesetih godina. Optuženi u slučaju Čikaške sedmorke⁵ pretvorili su suđenje u neverovatno komičnu igru – čak i kada se radilo o njihovoj slobodi. Timoti Liri, kojeg su vlasti neprestano hapsile, kamerama se uvek cerekao. Poznata slika protestanta koji zabada cvet u cev puške vojnika pretvorila se u arhetipski bezbrižan odgovor namrgođenom autoritetu.

Neke inače istrošene postmoderne građane – koji su odavno iskusili potpunu slobodu izražavanja i smrt kako ideologije tako i Boga (viđenog u onom konvencionalnom mono-teističkom smislu) – uznemirava još jedino hedonizam nekih naših poklonika kontrakture. Iskrenost nas navodi da priznamo da slobodoumni životni stilovi dovode do raznovrsnih rezultata. Seren Kjerkegor, filozof iz XIX veka, bio je uključen u naučnu raspravu čiji je cilj bio da pokaže da je životni stil fokusiran na uživanje zapravo neodrživ. Oskar Vajld, veliki boemski dekadent, izrazio je sopstvenu neopredeljenost u svom klasiku *Slika Dorijana Greja*. Tokom cele druge polovine XX veka konzervativci su se žalili – premda ne uvek neopravdano – na neke od najnižih ishoda masovne boemije.

Kontrakturne slobode mogu da otvore put dobrobitima koje mejnstrim kultura ne prepoznaje – ali takođe mogu da dovedu i do bezobzirnog nepoštovanja sebe i drugih. Tokom šezdesetih, u četvrti Hejt-Ešberi,⁶ istovremeno su bile prisutne i sloboda samostalnog usavršavanja na nove načine i sloboda samouništenja na društveno neprihvatljive načine. Dok je masa stanovnika te četvrti praktikovala jogu, vegetarijanstvo i pažljivu i kontrolisanu upotrebu travki i hemikalija za otvaranje uma i samootkrivanje – a za sve te prakse je mejnstrim Amerika jedva čula – jednak broj ljudi je postajao žrtva heroina, metamfetamina i seksualno prenosivih bolesti, odnosno problema koji su bili podjednako strani kulturi srednje klase. Sloboda istraživanja alternativnih načina života manifestovala se u kompleksnoj mešavini suprotstavljenih tendencija. Neki narkomani postali su jogiji, neki jogiji narkomani, a neki su pobožno sedeli u lotosovom položaju ubrizgavajući sebi spidbol u venu. Čak su to radili i neki koji su praktikovali nove metode samootkrivanja i dobrobiti, i to na destruktivan način. Vegetarijanci su izbegavali protein do izgladnjivanja. Oni koji su voleli da meditiraju i uzimaju LSD dozvolili su da im se mozak ispere toliko da pristupe nečistim ili korumpiranim kultovima. Oni koji su tražili veru prihvatili su različite permutacije novog misticizma sa tolikom samopravičnošću da su se pretvorili u okrutne i tiranske „bele naciste“.

⁴ Merry Pranksters. (*Prim. prev.*)

⁵ "The Chicago Seven", grupa od sedam osuđenika, među kojima i Abi Hofman, koji su optuženi za zaveru protiv države i proteste povodom rata u Vijetnamu. (*Prim. prev.*)

⁶ Haight-Ashbury, četvrt u San Francisku u kojoj je nastala hipi kontrakultura. (*Prim. prev.*)

Pitanje koliko je praćenje slobodoumnih kontrakturnih impulsa – u poređenju sa putevima sa više samodiscipline – iskonski privatno, egzistencijalno je pitanje. Da li intenzitet iskustva treba podrediti zdravlju i dugovečnosti? Džek Keruak je napisao da njega zanimaju jedino „oni ljudi, oni koji su ljudi za životom, ljudi za razgovorom, željni svega u isto vreme, oni koji nikada ne zevaju niti govore uobičajene stvari... već pršte, pršte, pršte“⁷. Da li život pun preterivanja zaista može da dovede do mudrosti ili je situacija – kao u slučaju Džerija Garsije i drugih veterana psihodelije koji su se neposledku preselili u zemlju Zaborava – obrnuta?

Kontrakultura i droge u kontekstu

Upotreba droga je, naravno, jedna ogromna babaroga, sporno pitanje koje proviruje u svakom razgovoru o savremenoj kontrakturni. Ono što ovde možda može da iznenadi jeste to koliko upotreba droge *ne* zauzima centralno mesto u ovom istraživanju (bar dok ne dođemo do XX veka). Ipak, travke i hemikalije koje utiču na um neprestano su se javljale tokom istorije kontrakture, te je potrebno dati kontekst kako se one uklapaju u sliku o kontrakturni.

Takozvane teške droge – stimulanti i narkotici poput spida, heroina i kokaina – u kontrakturni su nakon bitnika povremeno podstrekivale kreativan i plodan bes (u slučaju nekih bit pesnika) ili davale kontekst narativima smešne morbidnosti i umetničke potištenosti (kao u slučaju Vilijama Barouza). Neki su ove droge koristili sa uživanjem i očiglednom slobodom. Ali, zbog sindroma raspuštenosti koji se često povezuje sa njihovom dugotrajnom upotrebom, takve supstance su obično podrivale pokušaje otelotvorenja kontrakturnog impulsa u efektivnu akciju i održive modele života. Kontrakture po definiciji teže slobodi, dok je zavisnost od droge neki vid ropstva. U tom pogledu, droga se može smatrati anatemom kontrakturni, uprkos svom rasprostranjenom prisustvu u novijim kontrakturnim epizodama.

Postoji bogata istorija upotrebe psihodeličnih travki koje menjaju stanje uma – psilocibin, pejote i marihuana – da bi se stekle duhovne i verske vizije i šamanske moći lečenja koje bi omogućile pojedincima i grupama pristup božanskom bez posredstva bilo kakvih religijskih uticaja. Mejnstrim kultura snažno odbacuje tu istoriju, ali čitaoci mogu da nauče sve što žele da znaju čitajući knjigu Hjustona Smita *Cleansing the Doors of Perception: The Religious Significance of Entheogenic Plants and Chemical*.

U jasnijem svetlu ovog konkretnog narativa, izmenjena stanja svesti ponekad mogu da pomognu ljudima da spoznaju alternativne istine ili da im otvore višestruke perspektive. U časopis *High Frontiers*, Brus Ajzner i Piter Staford opisali su upotrebu različitih droga koje menjaju stanje uma kao da „menjate perceptivne filtere na kameri da biste dobili raznovrsne slike stvarnosti“. Iako neke psihodelične supstance kao što su LSD, meskalin i, kasnije, MDMA (tj. ekstazi) donekle predstavljaju opasnost, one su pokrenule želju kontrakture osvetljujući utopijske vizije, inspirišući umetničke pokušaje i otkrivajući da je prihvaćena verzija stvarnosti zapravo lakrdijaški car sa stopalima od gline i malom količinom odeće.

⁷ Navedeno prema: Džek Keruak. *Na putu: izvorni svitak*, preveo s engleskog Dejan D. Marković. Beograd: Geopoetika, 2008, str. 111. (Prim. prev.)

Čak je i tamna strana psihodeličnog iskustva dala svoj doprinos ulivajući električnu žurbu u želju za radikalnom promenom prikazivanjem horora modernog života u živopisnim i pulsirajućim uvećanim slikama tripa fokusiranog na grubu negativnu stvarnost.

Unutar ovih konteksta, pretpostavlja se da se upotreba određenih travki i droga – često se, ali ne i uvek, radi o psihodeličnim supstancama – vidi kao indikator određenog neobuzdanog primera kontrakulturalnosti. U isto vreme, prihvatimo da ovo nije uvek slučaj za sve pojedince i kulture, bilo u prošlosti, bilo sada. Čak i one kontrakulture prethodnih decenija koje su bile relativno zasićene drogama dale su prostora poklonicima kontrakulture koji nisu imali nikakve veze sa drogama. Na primer, pristalice frankofonog situacionističkog pokreta – pokreta koji je imao velikog uticaja na mnoge omladinske kontrakulture šezdesetih – oštro su izbegavali drogu. Slično tome, uticajni „strejtaški“ element hardkor pank-roka ranih osamdesetih proneo je snažan glas protiv droge, iako su njegovi članovi obično iskazivali adekvatnu kontrakulturnu toleranciju prema onima koji koriste droge.

Upotreba droga u kontrakulturi u najboljem slučaju – opet se najviše, ali ne isključivo, radi o psihodeličnim supstancama – ide dalje od uobičajene hemijske potrage za razonom, opuštanjem ili zaboravom. Umesto toga, to postaje otelotvorenje večnog i velikog kontrakulturnog prihvatanja novih ideja, tehnologija, iskustava i modela postojanja. Iz ovog konteksta su nastala dela poput *Vrata percepcije* Oldosa Hakslija, *Breaking Open the Head* Danijela Pinčbeka i pesma Bitlsa „Tomorrow Never Knows“, koja pokazuju iste kvalitete koji često nastaju kada kontrakulturni impuls prate strast i hrabrost.

Da li je kontrakultura još uvek kontra?

Zapadna i globalna kultura danas predstavljaju konfuziju vrednosti. Ali ko može da poretke – unutar haotične kompleksnosti tog novog svetskog ne-poretka – da je sve više pojedinaca uvećalo svoju ličnu slobodu kako se ne bi priklonilo konvencijama i izrazilo svoje sopstvene ekscentrične ideje? Pre popularizacije interneta i jednostavne dostupnosti drugih tipova komunikacionih tehnologija, mnogi ljudi na Zapadu nisu imali prikladne načine da se izraze ili da podele svoj rad. Danas, iako stvari kao što su slobodan govor i misao, dovođenje autoriteta u pitanje, neprekidne promene, seksualne slobode i većina drugih aspekata kontrakulturalnosti baš i nisu po ukusu većine, ove slobode ipak *jesu* dozvoljene i dostupne neverovatno velikom broju ljudi na svetu, ako ne i većini. Možda kontrakultura više nije kontra.

Sa druge strane, mi i dalje vidimo reakcije protiv slobode. Naročito kulturni konzervativci protestuju zbog napretka koji je kontrakultura ostvarila na polju slabljenja privrženostrukturem strogog apsolutističkog verovanja. Konzervativci veruju da je „moralni relativizam“ zaslužan za etnički vakuum. Oni smatraju da su ljudima u masovnom društvu potrebni precizni propisi i kodovi prema kojima će živeti – po mogućstvu propisani od strane verske vlasti i nametnuti zbog straha od Boga koji sudi i kažnjava. Oni takođe smatraju da je nepostojanje jasno definisane i nepopustljive društvene ideologije krivo za društvene anomalije i dekadenciju, upotrebu droga, seksualno iskorišćavanje, mafiju i jednu opštu grubost koja postoji u zapadnoj kulturi danas. Oni krive period šezdesetih. I dok bismo mogli da nabrojimo više drugih faktora koji su podjednako odgovorni za ovo

zabrinjavajuće i problematično ponašanje koje brine sve one koji žele da žive u miru i prosperitetu, a ne samo kulturne konzervativce, nećemo poricati da i sloboda ima svoju ulogu u svem ovom „haosu“.

Uprkos očiglednom prihvatanju prosvetiteljske doktrine pojedinačne slobode tokom XVIII veka, većina ljudi je nakon tog perioda živela u društvima i zajednicama koje su nametale poprilično dobro definisane društvene konvencije i nudile im produktivne uloge tokom celog života. Dok se konvencije, uloge, zajednice i porodice koje su ustanovile stabilne konformističke identitete raspadaju pod uticajem vihora tehnološkog razvoja, globalne kulturne interpretacije i ličnih sloboda, mnogi postmoderni građani – možda čak i većina njih – nalaze se pred gubitkom. Taoistička ideja toka neprekidne promene, naučna metoda eksperimentalne potrage za znanjem umesto stizanja do izvesnosti, nadrealistički dar za pretvaranje haosa u umetnost i „beznačajno značenje“ – sve su to načini posmatranja sveta i života u njemu koje mnogi ljudi iz (relativno) slobodnih zemalja još uvek ne razumeju. A čak i kada se ti načini razumeju na intelektualnom nivou, nije lako živeti potpuno slobodno.

Pravi put kontrakulture je težak. Pitanje je da li će većina u skorije vreme moći da živi srećno bez neke vrste sistema verovanja koji se diktira spolja. Sloboda od sigurnih i strogih kodova ponašanja će sigurno kod mnogih nastaviti da izaziva zbunjenost, strah i destruktivno ponašanje. A na globalnom nivou, u Americi nakon 11. septembra, ceo projekat širenja i razvijanja granica nekonformizma i autonomije značajno se usložnio. Možda je najviše čemu se kontrakultura može nadati jeste da istraje, iako, u drugu ruku, postoji prilika za radikalne promene unutar turbulencije. Bilo kako bilo, krajnje je vreme da se nešto uradi!

Izvornik: Ken Goffman [a. k. a. R. U. Sirius] i Dan Joy. *Counterculture through the Ages: From Abraham to Acid House*. New York: Random House Publishing Group, 2007, str. 29–42.

(S engleskog preveo **Dragan Babić**)